

До спеціалізованої вченої ради
ДФ 70.895.092 у Хмельницькому
університеті управління та права
імені Леоніда Юзькова

РЕЦЕНЗІЯ

кандидатки юридичних наук, доцентки

ГАЛУС Олени Олександрівни на дисертацію

**ПАНЧУКА Олександра Олександровича на тему «Прискорені
провадження в адміністративному судочинстві України», подану на
здобуття ступеня доктора філософії в галузі знань 08 «Право» за
спеціальністю 081 «Право»**

Актуальність тематики прискорених проваджень в адміністративному судочинстві обумовлена потребою забезпечити оперативний, ефективний і доступний судовий захист прав, свобод та інтересів осіб у публічно-правових спорах. Адміністративні справи часто стосуються захисту прав та інтересів фізичних та юридичних осіб, порушених рішеннями, діями чи бездіяльністю суб'єктів владних повноважень, тому затягування їх розгляду має негативні наслідки для громадян. Крім того, актуальність тематики рецензованої дисертації зумовлена необхідністю подальшого впровадження європейських стандартів доступу до правосуддя, потребою адаптації національного адміністративного процесу до права ЄС, наближення законодавства України про адміністративне судочинство до законодавства провідних держав-членів ЄС.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Тема дисертаційного дослідження виконана відповідно до наукової теми Хмельницького університету управління та права імені Леоніда Юзькова «Управлінські та правові засади забезпечення сталого розвитку України як європейської держави» (номер державної реєстрації 0108U008927), наукової теми кафедри конституційного, адміністративного та фінансового права Хмельницького університету управління та права імені Леоніда Юзькова «Правові засади організації та здійснення публічної влади» (номер державної реєстрації 0123U102955).

Ступінь обґрунтованості положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації, їх достовірність і новизна, повнота їх викладу в опублікованих працях. Аналіз анотації та тексту рецензованої дисертації, змісту публікацій ПАНЧУКА Олександра Олександровича дають змогу зробити

висновок про те, що наукові положення, висновки і рекомендації, викладені у дисертації мають достатній ступінь обґрунтованості, оскільки теоретичною основою дисертаційного дослідження стали наукові праці українських та зарубіжних вчених – представників науки адміністративного та адміністративного процесуального права, які досліджували питання правової природи спрощених, письмових, прискорених, інших проваджень, що зумовлюють спрощення та прискорення процесу в адміністративному, цивільному та кримінальному судочинстві, їх ознак, видів та процесуальних особливостей за законодавством України та інших держав. Усі наукові положення, висновки і рекомендації, які сформульовані у дисертації, достатньою мірою обґрунтовані та відповідають меті та завданням роботи, що забезпечується адекватністю обраних методів дисертаційного дослідження.

Автор в дисертації на підставі вивчення досягнень адміністративно-правової доктрини провів аналіз теоретико-правових засад визначення поняття прискорених проваджень в адміністративному судочинстві, їх відмежування від інших видів проваджень у адміністративному судочинстві; з'ясував ознаки та виділив види прискорених проваджень в адміністративному судочинстві; розкрив правові засади впровадження прискорених проваджень в адміністративному судочинстві України відповідно до документів Ради Європи, Європейського Союзу та європейської правової доктрини; з'ясував умови та процесуальний порядок здійснення прискореного провадження у справах, пов'язаних з виборчим процесом, процесом референдуму; розкрив практичні аспекти здійснення прискореного провадження у справах щодо реалізації права на свободу мирних зібрань; дослідив питання адміністративно-процесуальної регламентації вирішення справ за участі суб'єктів владних повноважень у прискореному провадженні; дослідив досвід застосування прискорених проваджень в адміністративному судочинстві за законодавством держав Європейського Союзу; на підставі дослідження європейського досвіду застосування прискорених проваджень в адміністративному судочинстві виявив можливість його врахування в законодавстві України, яке регламентує ці питання; запропонував науково-обґрунтовані пропозиції по вдосконаленню норм законодавства, якими врегульовано прискорені провадження в адміністративному судочинстві України.

У роботі чітко сформульовано мету і завдання дослідження, визначено його об'єкт і предмет, а також обґрунтовано методологічну основу, що послідовно реалізовано у підрозділі 1.1. Такий підхід забезпечив логічну цілісність дисертації та створив передумови для формування практично орієнтованих висновків.

Особливу увагу заслуговують запропоновані автором напрямки

удосконалення законодавства України, яким регламентовано застосування прискорених проваджень в адміністративному судочинстві у світлі європейської інтеграції України, викладені у підрозділі 3.2. Запропоновані положення мають прикладне значення для адаптації національного законодавства до законодавства Європейського Союзу.

Науковий і практичний інтерес мають пропозиції автора щодо удосконалення законодавства про адміністративне судочинство, в тому числі щодо: уніфікації понятійного апарату правових актів Ради Європи, спрямованих на впровадження прискорених проваджень в адміністративне судочинство, а також законодавства про адміністративне судочинство Молдови, Грузії як кандидатів в члени ЄС і власне законодавства держав-членів Європейського Союзу, через запровадження на рівні КАСУ поняття «прискорені провадження», «прискорення адміністративного судочинства», «спрощення адміністративного судочинства» та «скорочення адміністративного судочинства»; надання права суду встановлювати строки на подання окремих письмових пояснень від учасників справи у разі, якщо до початку розгляду справи в письмовому провадженні або в судовому засіданні, у адміністративного суду виникнуть труднощі у зіставленні правових позицій позивача та відповідача, відповідачем відзиву на позовну заяву, який однак не може бути меншим за 24 години з моменту одержання позовної заяви та матеріалів справи відповідачем, строків надання доказів, інших процесуальних строків, крім строків апеляційного оскарження, розгляду справи судом першої інстанції, судом апеляційної інстанції, визначених в КАСУ); надання права учасникам справи подати апеляційну скаргу на ухвалу суду, в якій судом обрано форму адміністративного судочинства у формі відмови від проведення судового засідання за участю та з повідомленням сторін.

Вагомою перевагою дослідження є ґрунтовний аналіз зарубіжного досвіду правового регулювання прискорених проваджень в адміністративному судочинстві за законодавством держав Європейського Союзу та держав-кандидатів в члени ЄС, а також висновки автора про те, що особливістю застосування прискорених проваджень у адміністративному судочинстві вказаних держав є можливість одночасного застосування як письмового провадження до процесу в цілому і усного – до окремих процесуальних дій та етапів, заміну заслуховування позиції сторони у судовому засіданні заслуховуванням по телефону або з використанням електронних засобів комунікації. Німецьке, молдовське та латвійське адміністративне процесуальне законодавство не містять точного переліку адміністративних справ, що вирішуються за прискореною процедурою, і фактично обрання письмового провадження судом є проявом його дискреційних повноважень. З іншого боку,

польське, угорське, чеське, словацьке та естонське законодавство визначають конкретний перелік справ, що вирішуються за прискореною процедурою, як правило через застосування письмового провадження, у зв'язку із чим адміністративна справа вирішується значно швидше, відмову від формальних вимог щодо подання та прийняття доказів чи вручення процесуальних документів та документів, встановлення судом менших процесуальних строків, ніж ті, що визначені для загального провадження, крім строку на апеляційне оскарження, ухвалення судового рішення без описово-мотивувальної частини. В грузинському законодавстві прискорення адміністративного судочинства передбачає як види прискорення адміністративного судочинства, визначені вище, так і законодавче скорочення строків вирішення справи, апеляційного оскарження, вирішення справи судом апеляційної інстанції, подання заяв по суті справи сторонами. Французькій моделі адміністративного судочинства притаманне скорочене провадження у так званих термінових справах, розгляд яких може відбуватися як в усній, так і у письмовій формі.

Загалом дисертація характеризується поєднанням наукової ґрунтовності та практичної спрямованості. Отримані результати можуть бути використані у науково-дослідній діяльності – як основа для наступних наукових досліджень прискорених проваджень в адміністративному судочинстві; у правозастосовчій практиці – для вдосконалення діяльності судів щодо розгляду та вирішення адміністративних справ в прискореному провадженні; у навчальному процесі – під час викладання навчальних дисциплін «Конституційне право України», «Муніципальне право», «Адміністративне право», «Адміністративне процесуальне право», «Теорія та практика адміністративного судочинства».

Основні результати дисертації достатньо повно викладено у 9 наукових працях, зокрема у 4 наукових статтях у фахових виданнях України, 5 публікаціях у збірниках тез матеріалів міжнародних наукових і науково-практичних конференціях. Зміст даних наукових публікацій дозволяє сказати, що автором у повній мірі розкрито основний зміст дисертації та обґрунтовано отримані наукові результати відповідно до мети (поставленого завдання) та висновків.

Оцінка змісту дисертації, її завершеності в цілому. Представлені до рецензування дисертація та анотація відповідають вимогам, визначеним постановою Кабінету Міністрів України «Про затвердження вимог до оформлення дисертації» від 12 січня 2017 року № 40. Анотація дисертаційного дослідження викладена українською та англійською мовами, що відповідає вище зазначеній постанові Кабінету Міністрів України та представляє найвагоміші результати дослідження з означенням їхньої новизни та практичної цінності. Вступ містить всі складові, рекомендовані чинним законодавством України, зокрема: обґрунтування актуальності теми та проблематики дисертації; значення

зв'язку роботи з науковими програмами, темами; формулювання мети, завдань дослідження; визначення об'єкту, предмету та методів дослідження; визначення науково-теоретичного підґрунтя для написання дисертації та нормативну базу наукового дослідження; окреслення практичного значення висновків та положень дисертації; перелік наукових конференцій, де були апробовані основні положення роботи; надання відомостей щодо публікацій здобувача за матеріалами дисертації. Висновки сформульовані дисертантом чітко і у повній мірі розкривають поставлені у роботі завдання дослідження.

Узагальнюючи викладене, можна зробити висновок про те, що дисертація ПАНЧУКА Олександра Олександровича є самостійним і завершеним дисертаційним дослідженням, в якому піднята та описана проблематика прискорених проваджень в адміністративному судочинстві. Положення та висновки дисертації є змістовними та обґрунтованими.

Оцінка відсутності / наявності порушення академічної доброчесності. Ознайомившись з дисертацією ПАНЧУКА Олександра Олександровича на тему «Прискорені провадження в адміністративному судочинстві України», слід зазначити, що порушень академічної доброчесності у дисертації не виявлено. Всі запозичення у роботі оформлені відповідно до встановлених вимог з чітким посиланням на першоджерело. Весь текст оформлено належним чином, а сама дисертація є самостійною та оригінальною науковою роботою.

Дискусійні положення та зауваження щодо змісту дисертації. Водночас поряд з позитивною оцінкою дисертації ПАНЧУКА О.О. дисертація, як і будь-яке нове творче дослідження, містить окремі дискусійні положення, які потребують додаткової аргументації чи роз'яснення дисертантом під час прилюдного захисту та є можливими для врахування при здійсненні подальших наукових досліджень з обраної тематики:

1. У п. 10 наукової новизни здобувач зазначив, що в дисертації проведено удосконалення правових засад впровадження прискорених проваджень в адміністративному судочинстві держав-членів Ради Європи та Європейського Союзу відповідно до правових актів цих організацій та доктринальних джерел. В той же час, в дисертації не визначено поняття таких правових засад та значення для дисертаційного дослідження.

2. У дисертації висловлено думку щодо розуміння прискорених проваджень в контексті наукового дослідження саме як процедури розгляду та вирішення термінових адміністративних справ в суді першої, апеляційної чи касаційної інстанції, що передбачає зменшення строків вирішення справи чи здійснення окремих процесуальних дій із спрощенням інших елементів адміністративного процесу або без такого. З іншого боку, у параграфі 2.3 автор виділяє серед справ, що вирішуються у прискореному провадженні справи у

компетенційних спорах. В той же час, виділені автором у п. 13 наукової новизни ознаки таких спорів не дозволяють віднести такі справи до справ, що вирішуються у прискореному провадженні. Дисертант має пояснити висловлену ним думку щодо віднесення цих справ до справ прискореного провадження

Зазначені нами міркування та побажання не завадили загальному позитивному сприйняттю даної дисертації та мають характер рекомендацій. Вони викликані інтересом до цього дослідження, новизною та актуальністю питань, що розкриваються авторкою. Представлена дисертаційна робота є завершеною; сформульовані у ній положення, результати та висновки становлять наукову й практичну цінність.

Загальний висновок.

Дисертаційне дослідження **Олександра Олександровича ПАНЧУКА** на тему «**Прискорені провадження в адміністративному судочинстві України**», відповідає вимогам, встановленим Порядком підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у закладах вищої освіти (наукових установах), затвердженим постановою Кабінету Міністрів України від 23 березня 2016 року № 261, пунктам 6, 7, 8, 9 Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 року № 44, є завершеною самостійною науково-дослідною роботою, в якій вирішено важливе завдання для правничої науки з удосконалення прискорених проваджень в адміністративному судочинстві України, а його автор – **Олександр Олександрович ПАНЧУК** заслуговує на присудження йому освітньо-наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 081 Право.

Рецензентка:

**кандидатка юридичних наук, доцентка
завідувачка кафедри конституційного,
адміністративного та фінансового права
Хмельницького університету управління та права
імені Леоніда Юзькова**

Олена ГАЛУС